

RENATA WIERNA – LUBLIN

SPUŚCIZNA RĘKOPIŚMIENNA KS. STANISŁAWA WITKA (1924-1987)

Bogata spuścizna naukowa ks. Stanisława Witka, zmarłego w 1987 r. profesora teologii moralnej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, oprócz prac drukowanych obejmuje także kilka rękopisów: *Konkordancja Starego i Nowego Testamentu*, *Kultura moralna narodu polskiego*, *Rekolekcje*, *Directorium spirituale*, *Dziennik* (t. 1-2) i artykuł *Z pobytu w Zakopanem*. Wymienione rękopisy pod względem zawartości treściowej można podzielić na dwie grupy: rękopisy o charakterze naukowym i rękopisy o charakterze pozanaukowym, a więc zawierające pisma o treści osobistej, takie jak notatki z rekolekcji i dziennik. O ile rękopisy naukowe ks. prof. Stanisława Witka były już przedmiotem opracowań¹, to rękopisy pozanaukowe są prezentowane po raz pierwszy.

1. RĘKOPISY NAUKOWE

Do rękopisów naukowych ks. prof. Stanisława Witka należy zaliczyć: *Konkordancję Starego i Nowego Testamentu* oraz *Kulturę moralną narodu polskiego*.

1° **Konkordancja Starego i Nowego Testamentu** (Tarnów 1954, ss. 126 mps, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, sygn. 43187). Pracę nad konkordancją ks. Stanisław Witek rozpoczął podczas studiów seminaryjnych w Tarnowie w latach 1946-1951, a ukończył w 1954 r. *Konkordancja* została przygotowana dla potrzeb duszpasterskich, o czym autor wspomina w przedmowie: „Praca niniejsza ma cel wybitnie praktyczny: dopomóc duszpasterzowi w korzystaniu z Pisma św. dla konfesjonału, kaznodziejstwa i kate-

¹ Zob. R. W i e r n a, *Książdz Stanisław Witek teolog moralista*, Lublin 2000, s. 115-118; tenże, *Materiały warsztatowe ks. prof. Stanisława Witka w Bibliotece Zakładu Teologii Moralnej KUL*, ABMK 64 (1995) s. 579-592.

chizacji”². Zawiera 470 haseł rzeczowych, do których ks. Witkowi dostosował łącznie 5 tys. tekstów (miejsc) biblijnych. Hasła zostały zgrupowane według ich treści tematycznej, w aspekcie dogmatyczno-moralnym. Natomiast w ramach haseł zastosowano porządek od rzeczy ogólniejszych do bardziej szczegółowych³. W 1959 r. dzięki staraniom ks. prof. Stanisława Łacha, *Konkordancja Starego i Nowego Testamentu* została powielona w 200 egzemplarzach i rozpowszechniona na prawach rękopisu wśród studentów seminarium duchownego w Tarnowie.

2° **Kultura moralna narodu polskiego** (Lublin 1986, ss. 1138 mps, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, Zakład Teologii Moralnej KUL). W kwietniu 1981 r. ks. Witkowi wygłosił w lubelskim Klubie Inteligencji Katolickiej referat *Uwarunkowania historyczno-kulturowe współczesnego etosu Polaków*. Wystąpienie to zrodziło w nim myśl napisania pracy na temat polskiej kultury moralnej. Zbieranie materiałów rozpoczął w wakacje 1983 r. W początkowych planach monografia miała być złożona do druku w połowie 1984 r., ale w związku z tym, że praca nad nią przedłużała się, termin został przesunięty do końca 1985 r., a potem ostatecznie do maja 1986 r. Maszynopis złożony przez ks. Witkowi w wydawnictwie stanowił pierwszy tom planowanej *Kultury moralnej narodu polskiego*. Drugi i zarazem ostatni tom miał być ukończony w ciągu następnych trzech lat, a więc do 1989 r. Nagła śmierć Profesora sprawiła, że nie został opracowany, zostały tylko wstępnie zebrane materiały do niego. W takiej sytuacji wydawnictwo zrezygnowało z druku pierwszego tomu, który pozostał w rękopisie.

Monografia pod względem zawartości treściowej obejmuje czasy od prehistorii kultury na ziemiach polskich aż do końca panowania króla Jana Sobieskiego. Podzielona jest na trzy części, stanowiące trzy okresy historyczne. Okres pierwszy – „Idealizm narodu w procesie dojrzewania” (s. 1-451) zawiera prehistorię i dzieje Piastów. Okres drugi – „Potęga zjednoczonych narodów i misja kultury polskiej” (s. 452-804) – dotyczy panowania dynastii Jagiellonów. Natomiast część ostatnia – „Autentyczność narodu w ekspansji i konfliktach” (s. 805-1138) – obejmuje czasy od Walezego do Sobieskiego. Monografia stanowi próbę naukowego ukazania obyczajowości polskiej na tle przemian politycznych kraju i Europy⁴. „Badanie kultury moralnej narodu – pisze w słowie wstępnym ks. Witkowi – wyraża zainteresowanie się jego życiem jako całości dziejowej. Nie wystarczy tu podejście faktograficzne i wycinkowe, wolne od wszelkiego wartościowania. Potrzebne jest zaangażowanie na płaszczyźnie

² Tamże.

³ Np. hasło rodzina: 1. Rodzice, 2. Ojciec, 3. Matka, 4. Dzieci, 5. Wychowanie dzieci, 6. Zaopatrzenie dzieci, 7. Obowiązki dzieci względem rodziców, 8. Niewinność dzieci.

⁴ Fragmenty *Kultury moralnej narodu polskiego* były przedmiotem wykładu monograficznego ks. prof. Stanisława Witkowi w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1984-1986.

diagnostyki, skierowane do celów racjonalnej terapii. Należy więc tu ukazać – w miarę możliwości – jakimi okazaliśmy się w dziejach, co one w nas nawarstwiły jako Polakach, jakie posiadamy obecnie wyposażenie i obciążenia z życia poprzednich pokoleń”⁵. Profesor ukazał, że polska obyczajowość pod wpływem różnych czynników podlegała ciągłej ewolucji. W dużym jednak stopniu pozostała dziedzictwem słowiańskim, co szczególnie zostało wyakcentowane w pracy⁶.

Śpośród wszystkich publikacji ks. Witka, *Kultura moralna narodu polskiego* była mu szczególnie bliska⁷. Zapewne wiązało się to z zainteresowaniami historycznymi Profesora, ale także z postawą jego głębokiego patriotyzmu. W słowie wstępnym do monografii napisał: „Autor ofiaruje tę pracę Rodakom w kraju i za granicą jako propozycję «rachunku sumienia» po tysiącletnim rozwoju naszego Narodu i na początku drugiego tysiąclecia Jego dziejów”⁸. Żałować należy tylko, że do obecnej chwili praca nie doczekała się nie tylko druku, ale i jakiegokolwiek zainteresowania.

2. RĘKOPISY POZANAUKOWE

Do rękopisów o treści dotyczącej życia osobistego (nazwanych tu pozanaukowymi) należy zaliczyć:

Relokacje, *Directorium spirituale* i współautorski artykuł z lat seminaryjnych *Z pobytu w Zakopanem*.

1° **Relokacje** (Tarnów, 1947-1950, k. 108 rkp, w zbiorach autorki). Na rękopis składają się luźne kartki formatu zeszytu szkolnego, pokryte obustronnie bardzo starannym pismem (czarnym i niebieskim atramentem). Zawierają notatki z rekolekcji seminaryjnych z lat: 1947 (marzec, październik), 1948 (marzec, październik), 1949 (kwiecień, październik, listopad) i 1950 (październik, grudzień). Na kanwie wysłuchanych konferencji rekolekcyjnych ks. Witek zawarł także refleksje osobiste, dotyczące życia duchowego.

2° **Directorium spirituale** (Tarnów, b.r., ss. 119 rkp, w zbiorach autorki). Jest to rękopis w postaci zeszytu, zapisany czarnym i niebieskim atramentem. Trudno jest ustalić z jakich lat pochodzi, ponieważ zawiera tylko jedną datę –

⁵ *Kultura*, s. 2.

⁶ Na podstawie *Kultury moralnej narodu polskiego* została napisana praca magisterska w tarnowskim seminarium duchownym (por. P. W a r z y n i a k, *Obraz etosu narodu polskiego w publikacjach ks. Stanisława Witka*, Tarnów 1998, mps).

⁷ Pamiętam jak Profesor leżąc w szpitalu, w Lublinie, pod koniec maja 1986 r., bardzo ucieszył się z wiadomości, że praca otrzymała pozytywne recenzje i została przyjęta do druku przez ODISS.

⁸ *Kultura*, s. 3.

24 stycznia 1954 r. („Akt ofiarowania samego siebie na służbę Matce Bożej”). Na treść rękopisu składają się dwie części: część I – Świętość życia kapłańskiego, część II – Świętość pracy kapłańskiej. Na końcu znajduje się *examen conscientiae*, zawierający propozycje rachunku sumienia: codziennego, tygodniowego i miesięcznego.

O *Rekolekcjach* i *Directorium spirituale* ks. Witek wspomina w *Dzienniku*, podkreślając ich wzajemny związek: „Czy dawnych zapisków rekolekcyjnych i *Directorium spirituale* nie przepisać w jedną księgę? To by mi służyło jako <zwierciadło> i punkt wyjścia. Tam też mógłbym spisywać wyniki rekolekcji, gdy *Dziennik* może być dalszym ciągiem i materiałem pomocniczym. Wzajemnie by się uzupełniały”⁹.

3^o **Dziennik** (t. 1: Lublin 1963-1966, k. 58 rkp; t. 2: Lublin 1967-1986, ss. 694 rkp, w zbiorach autorki). Tom I *Dziennika* to rękopis liczący 58 luźnych kart formatu zeszytu szkolnego, pisany w latach – od września 1963 r. do końca grudnia 1966 r. Tom ten prawie w całości zapisany jest pismem wymyślonym przez ks. Witka. Pod datą 31 grudnia 1966 r. Profesor zanotował: „Koniec Roku Milenijnego. *Deo Gratias*. Od przyszłego roku te notatki będę robił w książce”.

Tom II liczy 694 strony i obejmuje okres od 3 stycznia 1967 r. do 10 grudnia 1986 r. Zawiera również notatki pisane w języku francuskim (s. 78-111), greckim (zwłaszcza dotyczy to tekstów biblijnych) oraz w języku wymyślonym przez ks. Witka (ale już w mniejszym zakresie niż w tomie I).

W obu tomach zapiski prowadzone są nieregularnie. Ogólnie można wyliczyć trzy ich rodzaje: zapiski o charakterze osobistym (dotyczące życia duchowego, postanowień i spraw codziennych), plany naukowe na przyszłość oraz opinie innych na temat pracy naukowej (fragmenty recenzji, listów, wypowiedzi innych). Treść *Dziennika* może więc stanowić nie tylko źródło do poznania życia duchowego ks. Witka, ale również jedno ze źródeł do poznania jego działalności naukowej. Nie jest to więc w ścisłym znaczeniu *dziennik duszy*, chociaż taki cel przyświecał Autorowi: „Aby mój dziennik duchowy – pisze ks. Witek – był dziejami duszy, a nie tylko zewnętrzną kroniką, trzeba go pisać jako podsumowanie wieczornej refleksji sumienia. Będzie tam miejsce nie tylko na wypadki zewnętrzne, ale i na spostrzeżenia osobiste i postanowienia na przyszłość”¹⁰. Małe fragmenty *Dziennika* dotyczące rozważań na temat życia duchowego zostały opublikowane w domowym pisemku sióstr karmelitanek Dzieciątka Jezus¹¹.

⁹ *Dziennik*, t. 2, 222.

¹⁰ *Dziennik*, t. 2, 221-222.

¹¹ *Mistyka jest spojrzeniem*

4° **Z pobytu w Zakopanem**¹². Jest to relacja z wakacji w Zakopanem grupy kleryków z tarnowskiego seminarium duchownego, zamieszczona w seminaryjnym piśmie *Religioni et Litteris*. Klerycy przebywali w górach od 19 lipca do 17 sierpnia 1948 r. Wśród nich był także kl. Stanisław Witek, współautor wspomnień z pobytu (obok J. Białoboka, J. Romana, i J. Turskiego). W artykule na szczególną uwagę zasługuje opis celi Brata Alberta na Kalatówkach (s. 40-42), a także wspomnienie postaci ks. prałata Walentego Gadowskiego.

DIE HINTERLASSENEN MANUSKRIPTE VON STANISŁAW WITEK (1924-1987)

ZUSAMMENFASSUNG

Im reichen wissenschaftlichen Erbe von Stanisław Witek, des 1987 verstorbenen Professors für Moraltheologie an der Katholischen Universität Lublin, finden wir neben gedruckt vorliegenden Arbeiten auch einige Manuskripte, und zwar: „Konkordanz zum Alten und Neuen Testament“ (Tarnów 1954, Typoskript, 126 S.), „Die moralische Kultur der polnischen Nation“ (Lublin 1986, Typoskript, 1138 S.), „Exerzitien“ (Tarnów 1947-1950, Handschrift, 108 S.), „Directorium spirituale“ (Tarnów, ohne Jahresangabe, Handschrift, 119 S.), „Tagebuch“ (Bd. 1: Lublin 1963-1966, Handschrift, 58 S.; Bd. 2: Lublin 1967-1986, Handschrift, 694 S.) sowie der Artikel „Von einem Aufenthalt in Zakopane“ („Religioni et Litteris“ 1948, Typoskript, S. 34-65).

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich

¹² „Religioni et Litteris“ 1948, nr 2, s. 34-65, mps.